

CENTAR ZA RAZVOJ
DEMOKRATSKOG DRUŠTVA
EUROPOLIS

ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА ЛГБТИ ЗАЈЕДНИЦЕ У НОВОМ САДУ

**“No man is above the law,
and no man is below it.”**

MLK

ИСТРАЖИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА ЛГБТИ ЗАЈЕДНИЦЕ У НОВОМ САДУ

| 1

ЦИЉ И СВРХА ИСТРАЖИВАЊА

Центар за развој демократског друштва „Еурополис“ је уз подршку Групе „ИЗАБИ“ и у сарадњи са Заштитником Грађана Града Новог Сада као наручиоцем, спровео истраживање о положају ЛГБТИ заједнице у Новом Саду. Ово истраживање је спроведено са циљем да се оствари одговарајући увид у ову проблематику како би се креирале могућности за различите облике активности за унапређење њиховог положаја у локалној заједници. Сврха истраживања је идентификовање како лезбејски, геј, бисексуални, трансродни и интерродни (ЛГБТИ) грађани и грађанке који живе у Новом Саду доживљавају остваривање својих основних права. Закључци који буду проистекли из овог истраживања послужиће као основа за развој ефикаснијих мера и политика за борбу против дискриминације, насиља и узнемиравања, као и побољшања њиховог једнаког третмана у друштву.

МЕТОДОЛОГИЈА И ОПИС УЗОРКА ИСТРАЖИВАЊА

Дескриптивни аспект истраживања тежио је да понуди општи увид у ставове како ЛГБТ заједнице тако и осталих грађана и грађанки у Новом Саду.

Класификацијски аспект је тежио да утврди како о испитиваном проблему размишљају различите категорије становништва према полу, узрасту, образовању и типу насеља, док је **експланациони** утврдио повезаност између ставова на основу одређених обележја испитаника. Поред тога, истраживање је имало за циљ да прикупи и велики број социо-демографских података, као што су образовна структура испитаника, доб и друго.

Први део истраживања урађен је **квантитативном** методом како би се утврдили и ставови припадника ЛГБТИ али и генералне популације о наведеној тематици. На овај начин требало је да буду добијени репрезентативни подаци који ће бити приказивани/сумирани помоћу бројева, а на основу коришћења анкете као мерног инструмента, формулисане да буду пријемчиве и разумљиве просечним грађанима/кама.

Други део истраживања урађен је квалитативном методом, у циљу стицања дубљег увида и начина интерпретације положаја ЛГБТИ особа од стране релевантних социјалних актера/ки у различитим секторима (правосуђе, образовање, унутрашњи послови, здравство). Сврха квалитативног истраживања са представницима/цама ЛГБТИ популације била је да се дође до одговора на питања са каквим се проблемима у друштвеном и политичком окружењу сусреће ова група, каква је њихова перцепција сопственог положаја, односно остварености људских права и слобода ЛГБТИ особа и група у Новом Саду, као и који су начини и перспективе за побољшања у овим областима. Будући да је основно истраживачко питање којим се водио истраживачки тим како ЛГБТИ заједница доживљава остваривање својих основних права, рад институција и друго, примењена је квалитативна метода **фокус групе дискусије**, односно групног разговора са представницима/представницама ЛГБТ популације о односу институција према њима.

Метода фокус групе изабрана је као најподеснији метод за добијање података о њиховим ставовима и перцепцијама и бројала је 12 учесника.

Полуструктурирани упитници обухватили су низ питања везаних за уживање основних права, као што су искуства са дискриминацијом, насиљем и узнемиравањем, понашањем у свакодневном животу и перцепцијом јавности према ЛГБТИ особама, као и ставовима и свести о праву и политикама против дискриминација и према поштовању и заштити основних права ЛГБТИ особа. Испитаници су питани о својим искуствима са дискриминацијом, насиљем и узнемиравањем на послу, образовањем, здравственој заштити, социјалним услугама и безбедношћу на јавним местима.

Истраживање генералне популације у Новом Саду спроведено је на репрезентативном узорку од 243 испитаника и испитаница. Коришћени узорак био је случајно вишестратификован на основу типа и величине насеља (градско и приградско насеље. У циљу добијања репрезентативних података, при истраживању је коришћена техника која подразумева распоређивање узорка према полу и годинама старости. **Истраживање ставова и перцепције ЛГБТИ заједнице** спроведено је на случајном узорку од 101 испитаника и испитаница, аниминно путем онлине упитника. Испитаници и испитанице била су лица старија од 18 година која се идентификују као лезбејке, геј, бисексуалне, транссексуалне и трансродне особе. Испитаници/це су, осим активиста и активисткиња који се професионално баве заштитом ЛГБТИ права, били и неактивисти и неактивисткиње.

ПОЈМОВНИК

13 **Аутовање** – јавно декларисање у било ком облику као ЛГБТИ.

Бисексуална особа – особа чија је сексуална оријентација усмерена према особама оба рода, или особа која се емотивно, друштвено или психолошки инвестира у особе оба рода.

Coming out (разоткривање) – синтагма која потиче из фразе *coming out of closet*, већ се устаљено употребљава у значењу јавног и отвореног иступања и афирмисања властите (хомо)сексуалне оријентације. Јавља се у две равни: као самооткриће и као мање или више јавна обзнана.

Геј (мушкарац) / гејеви – мушкарац кога физички и/или емотивно привлаче искључиво особе истог пола.

Геј-фендли (gay friendly) - особе које нису ЛГБТ оријентације али показују сензибилитет за ту тему и подржавајући су.

Хомофобија (homophobia) – страх, нетолеранција, насиље или мржња према геј мушкарцима и лезбејкама.

Идентитет, „sexual/gender“ – сексуални идентитет (лезбејка, стрејт, геј, би, асексуална особа) и родни идентитет (трансвестит, трансродни, транссексуална особа).

Лезбејка – жена која се емотивно, друштвено или психолошки инвестира у друге жене.

ЛГБТИ – скраћеница за лезбејке, геј мушкарце, бисексуалне, трансродне, транссексуалне и интерсексуалне особе.

Стрејт (straight) – хетеросексуална особа.

САДРЖАЈ

ЦИЉ И СВРХА ИСТРАЖИВАЊА	1
4 МЕТОДОЛОГИЈА И ОПИС УЗОРКА ИСТРАЖИВАЊА	1
ПОЈМОВНИК	3
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ПРАВНИ ОКВИР КОЈИ РЕГУЛИШЕ ПОЛОЖАЈ ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈЕ У СРБИЈИ	5
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА ГРАДА НОВОГ САДА	5
I ЛГБТИ – ОПШТА ПЕРЦЕПЦИЈА	8
ИЗЛОЖЕНОСТ ПСИХИЧКОМ ЗЛОСТАВЉАЊУ И ВЕРБАЛНОМ УЗНЕМИРАВАЊУ	10
ИЗЛОЖЕНОСТ ФИЗИЧКОМ НАСИЉУ	12
ИЗЛОЖЕНОСТ ДИСКРИМИНАЦИЈИ	14
ГЛАВНЕ ОБЛАСТИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ	15
II ЛГБТИ И ПОЛИТИКА	20
III ЛГБТИ И ИСТОПОЛНИ БРАКОВИ И ПРАВА	23
IV ЛГБТИ И АКТИВИЗАМ	25
ФОКУС ГРУПНА ДИСКУСИЈА СА ПРЕДСТАВНИЦИМА/ЦАМА ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈЕ	27
ЗАКЉУЧАК	29

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ПРАВНИ ОКВИР КОЈИ РЕГУЛИШЕ ПОЛОЖАЈ ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈЕ У СРБИЈИ

Неспорно, правни оквир који регулише положај ЛБГТИ популације у Србији начелно је задовољавајући, односно пружа основ за заштиту 5 припадника/припадница ЛБГТИ популације будући да гарантује забрану дискриминације мањинских сексуалних група по било ком основу. Поред најопштијих правних аката на снази (*Устава и Кривичног законика*), забрана дискриминације на основу личног својства, тј. сексуалне оријентације, додатно је регулисана и *Законом о забрани дискриминације* који је усвојен марта 2009. Забрана дискриминације је утврђена и у посебним секторским законима као што су *Закон о раду*, *Закон о високом образовању*, *Закон о јавном информисању* и *Закон о младима*. Након што су донети *Закон о забрани дискриминације* и *Закон о равноправности полова* (децембра 2009) и ратификовани међународни инструменти за заштиту људских права (*Европска конвенција о људским правима*, *Резолуција о борби против сваке дискриминације и насиља против ЛГБТ особа Савета за људска права Уједињених нација марта 2011*), Србија је, према оцени стручњака, установила законске норме које су у складу са европским стандардима. Такође, у Србији делују три институције у чијој је надлежности борба против разних облика дискриминације: *Заштитник грађана*, *Повереник за заштиту равноправности* и *Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности*. Положај ЛБГТИ заједнице, осим њених организација, прате и експертске организације које се баве друштвеном инклузијом, стањем људских права и законитошћу рада државне управе.¹

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА ГРАДА НОВОГ САДА

Најзначајнији институционални механизам заштите људских права на нивоу Града Новог Сада, пре свега од незаконитог и неправедног рада органа управе, јесте институција Заштитника грађана Града Новог Сада. Заштитник грађана је и гласноговорник грађана чија су права повређена, постављен довољно високо да га могу чути врхови власти, али и довољно одвојено да се не поистовети са њима.

Заштитник грађана је установљен за територију Града Новог Сада, као независан и самосталан орган, који штити права грађана и контролише рад градских управа, посебних организација и служби Града Новог Сада, органа надлежног за правну заштиту имовинских права и интереса Града Новог Сада, као и других органа и организација, предузећа и установа чији је оснивач Град Нови Сад, а којима су поверена јавна овлашћења. Заштитник грађана се такође стара и о заштити и унапређењу људских и мањинских права и слобода. У обављању својих послова Заштитник грађана је независан и самосталан, и нико нема право да утиче на његов рад и поступање. Основни принципи деловања Заштитника грађана су законитост, непристрасност, независност и правичност.

---

¹Цвејић, 2011, Петровић, 2011, Косановић, 2010.

6 | Заштитник грађана је овлашћен да контролише поштовање права грађана, утврђује повреде учињене актима, радњама или нечињењем органа управе, ако се ради о повреди одлука и других општих аката органа Града Новог Сада. Заштитник грађана покреће поступак по притужби грађана или по сопственој иницијативи. Грађани подносе притужбу у писаној форми, укључујући све начине електронске комуникације, или усмено на записник. Поред права на покретање и вођење поступка, Заштитник грађана има право да, пружањем добрих услуга, посредовањем и давањем савета и мишљења о питањима из своје надлежности, делује превентивно у циљу унапређење рада органа управе и унапређења заштите људских права и слобода. Поступак пред Заштитником грађана је бесплатан и поверљив, а из разлога једноставније процедуре, сачињен је образац притужбе који грађани попуњавају. Грађани се увек могу обратити канцеларији Заштитника грађана Града Новог Сада у ситуацијама када сматрају да су им актом, радњом, чињењем или нечињењем од стране органа управе Града Новог Сада повређено право: Лично: Нови Сад, Војвођанских бригада 17, од понедељка до петка од 7,30 до 15,30 часова. Телефоном: 021/420-211. Факсом: 021/420-211. Поштом: Заштитник грађана Града Новог Сада 21101, Нови Сад, Војвођанских бригада 17. Електронским путем: zas.tnik.gradjana@novisad.rs. Ове и све остале информације додатно могу да се нађу на интернет презентацији Заштитника грађана: zas.tnikgradjana.novisad.rs.

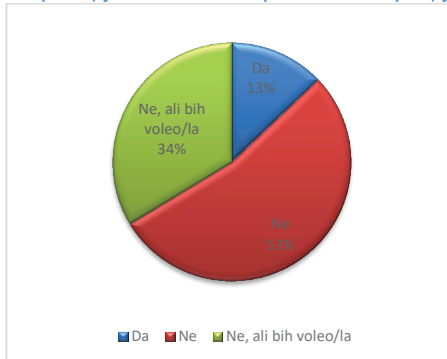
ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА, НОВИ САД, 2017

У ком делу Новог Сада живите?

17

Да ли сте активни у некој од организација које се баве промоцијом и заштитом права ЛГБТИ популације?

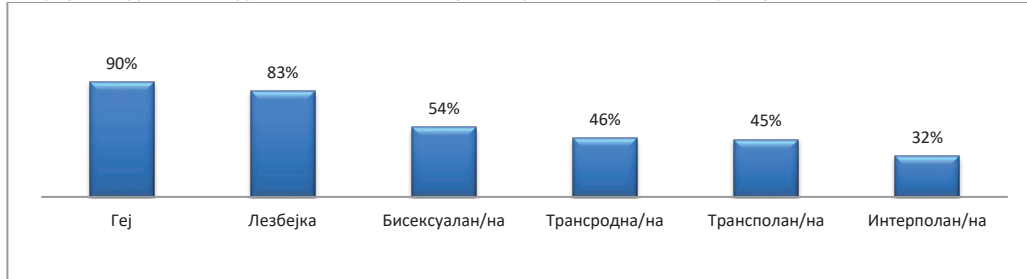
ЛГБТИ – ОПШТА ПЕРЦЕПЦИЈА

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

18

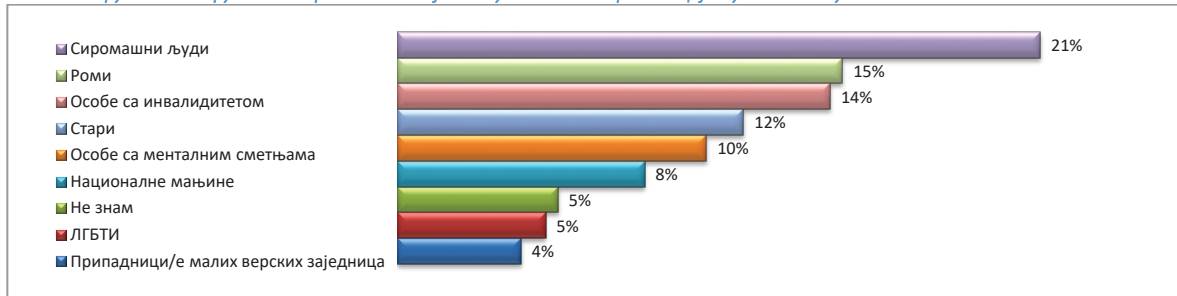
Ниво знања о ЛГБТИ заједници

Пред вама је листа одређених друштвених група. Наведите све оне које сматрате делом ЛГБТИ популације.

Грађани Новог Сада не виде ЛГБТИ популацију као дискриминисану друштвену групу

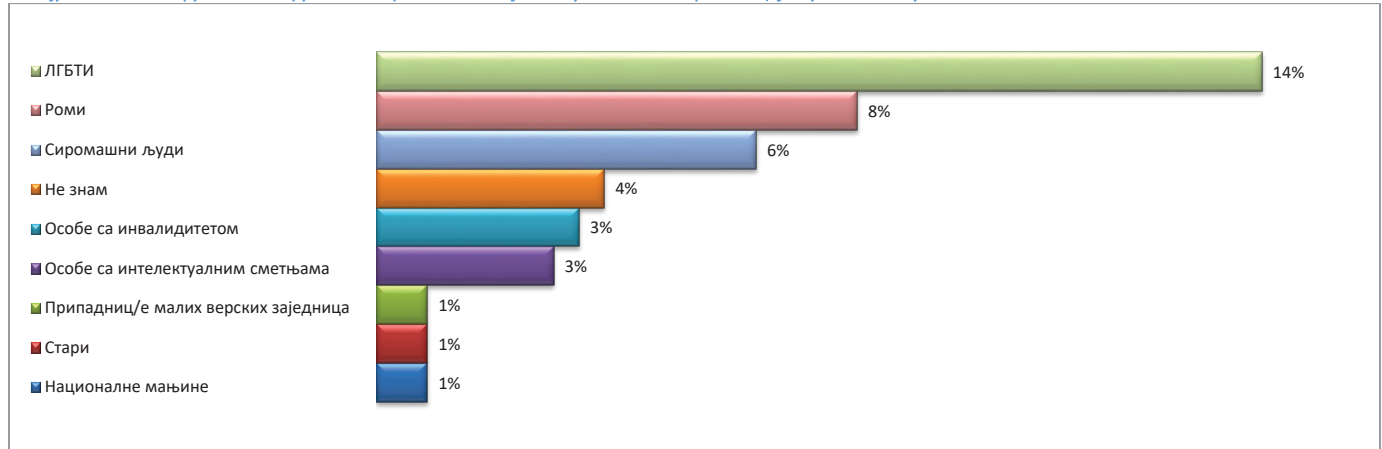
За коју од следећих друштвених група бисте рекли да се највише суочава са дискриминацијом у Новом Саду?

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

Припадници ЛГБТИ популације себе виде као најдискриминисанију друштвену групу.

9 За коју од следећих друштвених група бисте рекли да се највише суочава са дискриминацијом у Новом Саду?

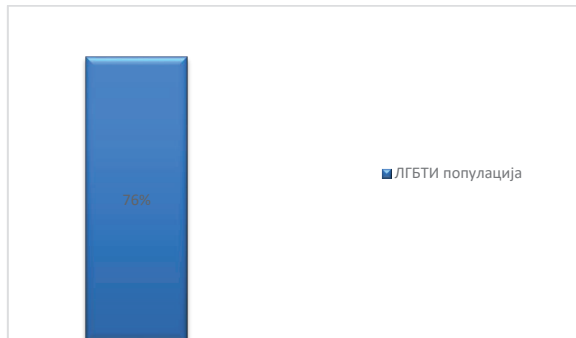
ИЗЛОЖЕНОСТ ПСИХИЧКОМ ЗЛОСТАВЉАЊУ И ВЕРБАЛНОМ УЗНЕМИРАВАЊУ.

Перцепција грађана Новог Сада разликује се од реалности у којој припадници ЛГБТИ популације живе.

| 10 Колико често су, по вашем мишљењу, ЛГБТИ особе срамоћене и клеветане од стране своје средине (породице, пријатеља и колега)?

Да ли сте лично икада били изложени ПСИХИЧКОМ злостављању због вашег сексуалног или родног идентитета, нпр. Сурове шале и понижавајући коментари, увреде, претње физичким насиљем итд.

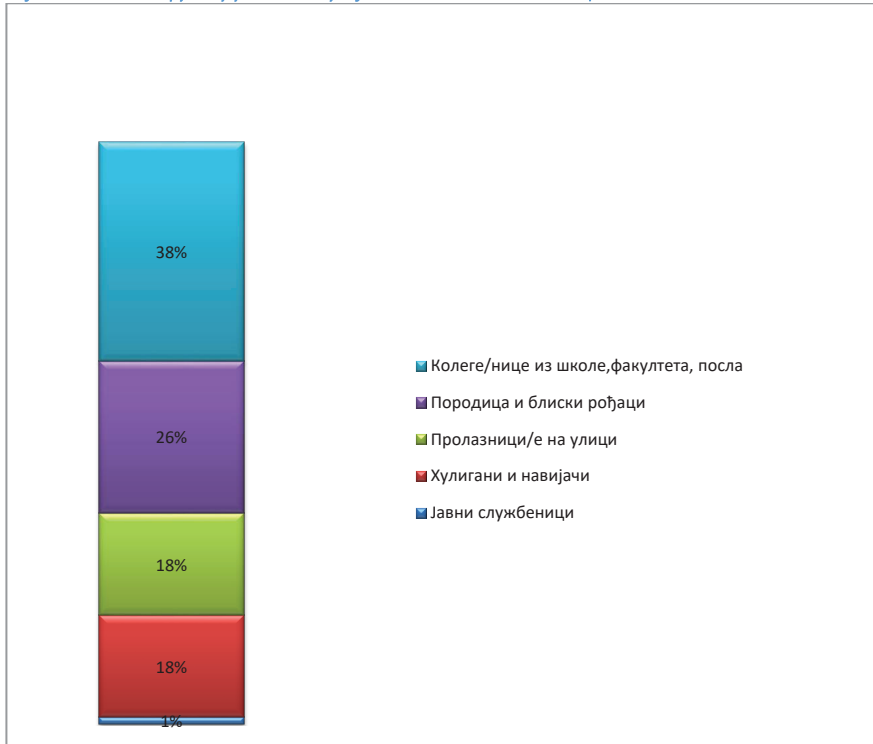

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

Починиоци психичког насиља и вербалног узнемиравања

11 | Које од наведених група су у већини случајева били ГЛАВНИ починиоци психичког злостављања ?

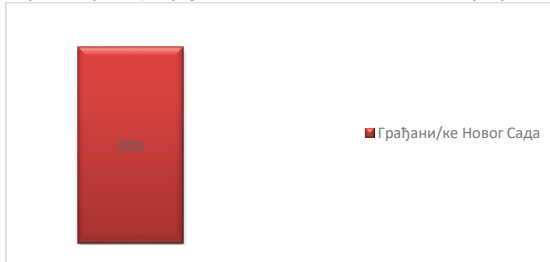

ИЗЛОЖЕНОСТ ФИЗИЧКОМ НАСИЉУ.

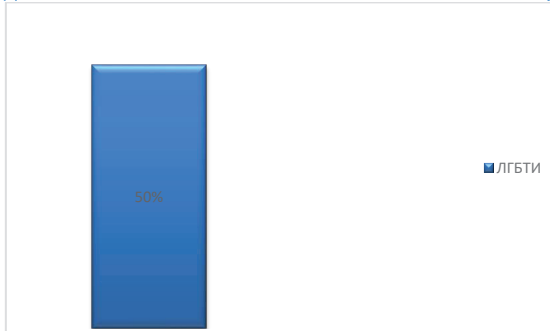
Перцепција грађана Новог Сада разликује се од реалности у којој припадници ЛГБТИ популације живе.

| 12

Када је реч о физичком насиљу, колико често су особе за које се претпоставља или отворено припадају ЛГБТИ популацији, изложене физичком насиљу од стране породице, пријатеља, колега из школе, посла, факултета или непознатих људи?

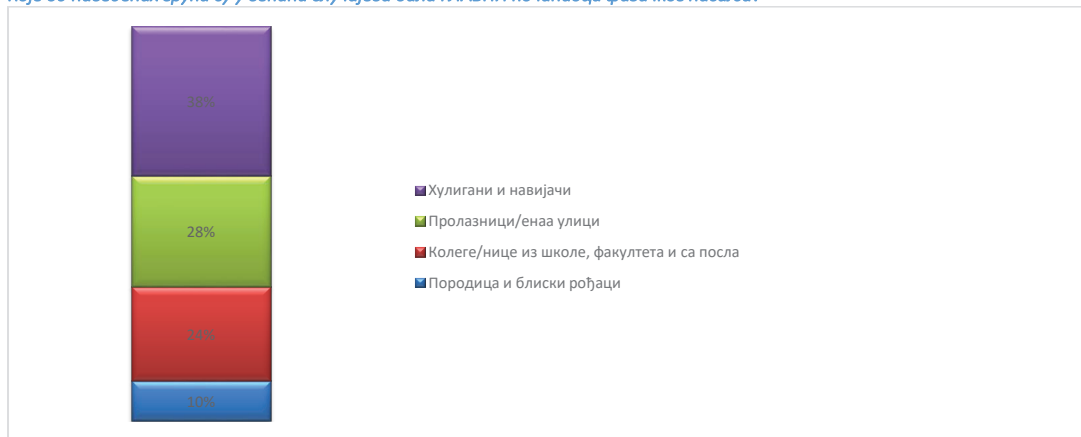
Да ли сте лично икада били изложени ФИЗИЧКОМ злостављању ЗБОГ ВАШЕГ СЕКСУАЛНОГ ИЛИ РОДНОГ ИДЕНТИТЕТА?

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

Починиоци физичког насиља

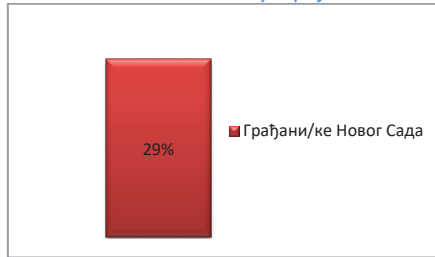
| 13 Које од наведених група су у већини случајева били ГЛАВНИ починиоци физичког насиља?

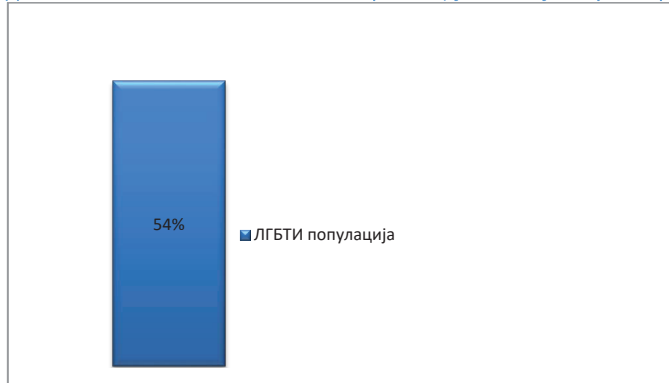
ИЗЛОЖЕНОСТ ДИСКРИМИНАЦИЈИ

Перцепција грађана Новог Сада разликује се од реалности у којој припадници ЛГБТИ популације живе.

| 14 *Колико често помислите да су одређене особе ЛОШИЈЕ третиране од других само зато што припадају ЛГБТИ популацији?*

Да ли сте лично икада били изложени дискриминацији због своје сексуалне оријентације или родног идентитета?

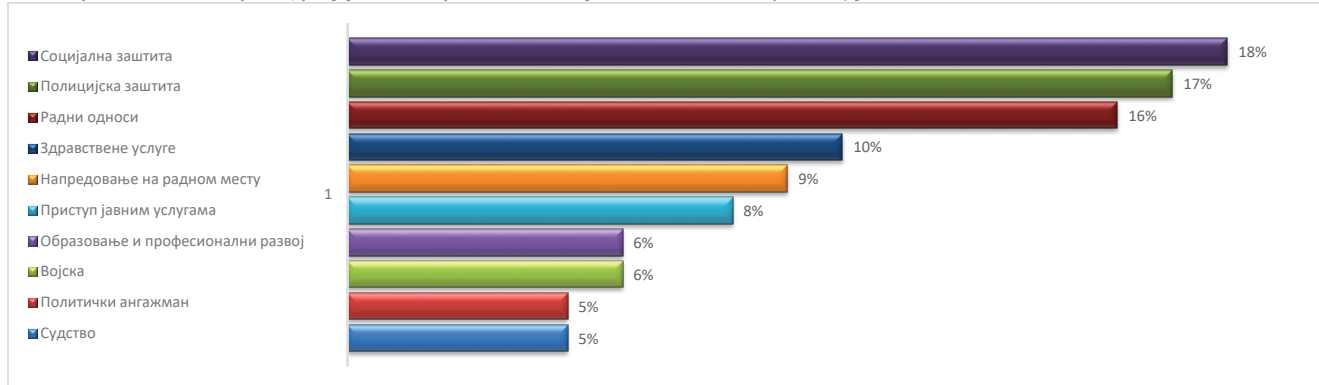

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

ГЛАВНЕ ОБЛАСТИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

| 15

На основу Вашег личног искуства, у којој области су ЛГБТИ особе најчешће изложене дискриминацији?

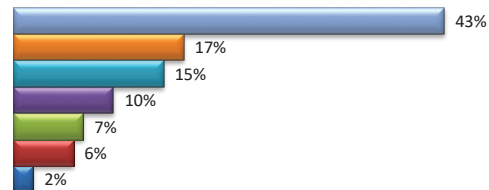
ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

Када би сазнали да им је дете део ЛГБТИ популације, највећи део грађана и грађанки Новог Сада би покушао/ла да га/је „лечи“.

| 16

Када би сте сазнали да је ваше дете ЛГБТИ особа, како би сте реаговали?

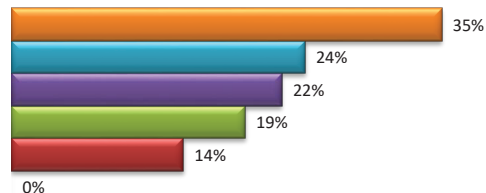
- Покушао бих да му/јој помогнем - да пронађемо лек за то
- Потпуно бих га/је подржао/ла
- Ја бих то прихватио/ла, али бих покушао/ла да се уверим да нико то не сазна, осим наше породице
- Не знам
- Престао/ла бих да комуницирам са њим/њом
- Натерао бих га/је да напусти наш дом
- Физички би га/је казнио/ла

Када би сазнали да им је пријатељ(ица) / познаник(ца) / колега(иница) ЛГБТИ особа, већина грађана и грађанки Новог Сада би престала да комуницира са њима.

Ако бисте сазнали да је ваш пријатељ(ица) / познаник(ца) / колега(иница) ЛГБТИ особа, како бисте реаговали?

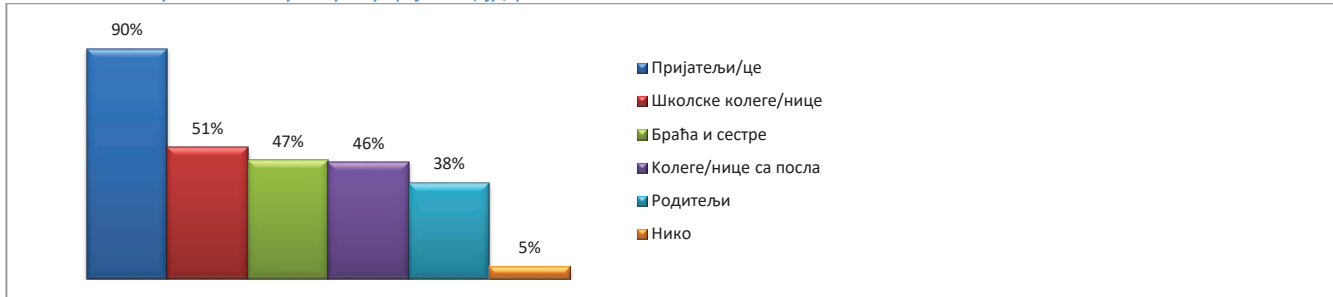
- Ја бих то прихватио/ла, али бих покушао/ла да о томе на разговарам
- Престао/ла бих да комуницирам са њом/њим
- Покушао/ла бих да му/јој помогнем - да пронађемо лек за то
- Потпуно бих га/је подржао/ла
- Не знам
- Физички бих га/је кажњавао/ла

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

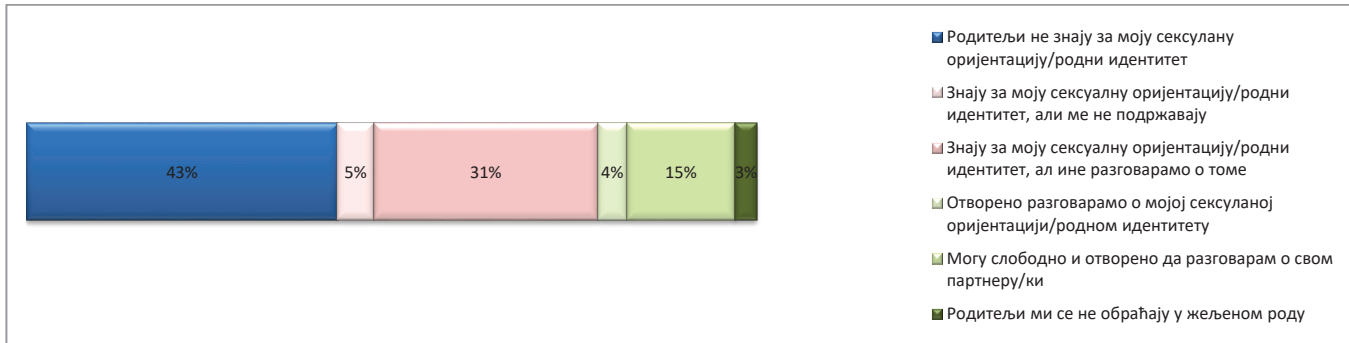
Пријатељи, а не родитељи, сазнају први.

17 Ко од наведених људи зна за вашу сексуалну оријентацију / родни идентитет?

Мање од четвртине ЛГБТИ особа у Новом Саду има пуну подршку и прихватање од стране својих породица.

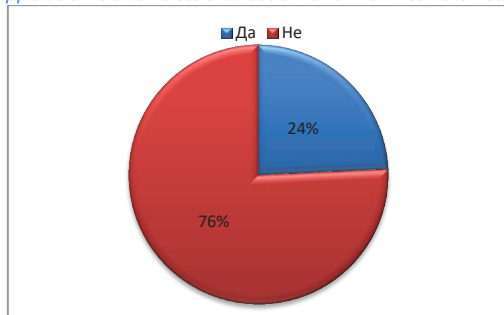
Уколико Ваши родитељи знају за вашу сексуалну оријентацију/ родни идентитет, да ли Вас подржавају?

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

Свака четврта особа у Новом Саду има неку врсту личног контакта са неким за кога зна да је ЛГБТИ особа.

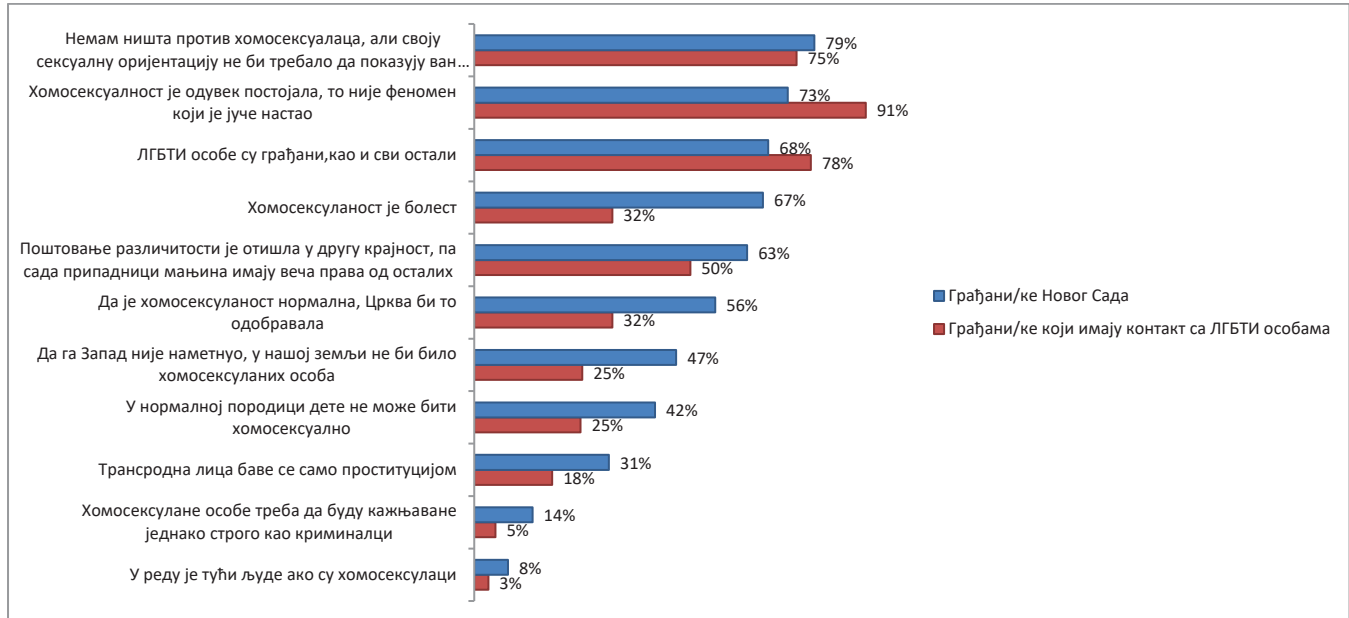
| 18 *Да ли лично имате било какав лични контакт са неким за кога знате да је ЛГБТИ особа?*

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА/НОВИ САД 2017.

Лични контакт смањује предрасуде и стереотипе.

19 У којој мери се слажете са следећим тврдњама?

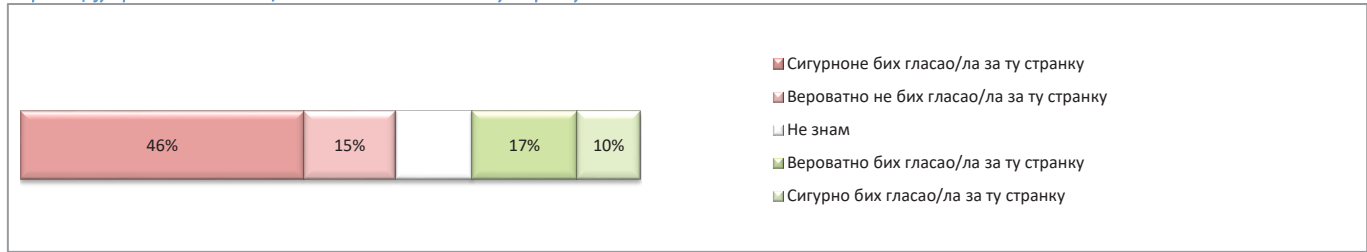
II ЛГБТИ И ПОЛИТИКА

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

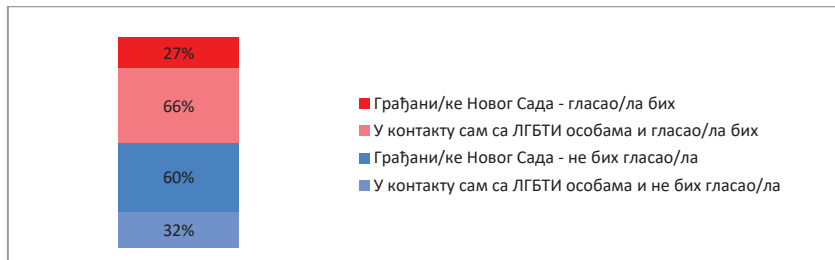
| 20

Већина грађана и грађанки Новог Сада не би гласала за политичку странку којој је приоритет активно решавање најважнијих локалних градских проблема, а истовремено се фокусира и на заштиту и промоцију права ЛГБТИ особа.

Уколико постоји политичка странка којој је приоритет активно решавање најважнијих проблема у Новом Саду, а истовремено се фокусира и на заштиту и промоцију права ЛГБТИ особа, да ли бисте гласали за ту странку?

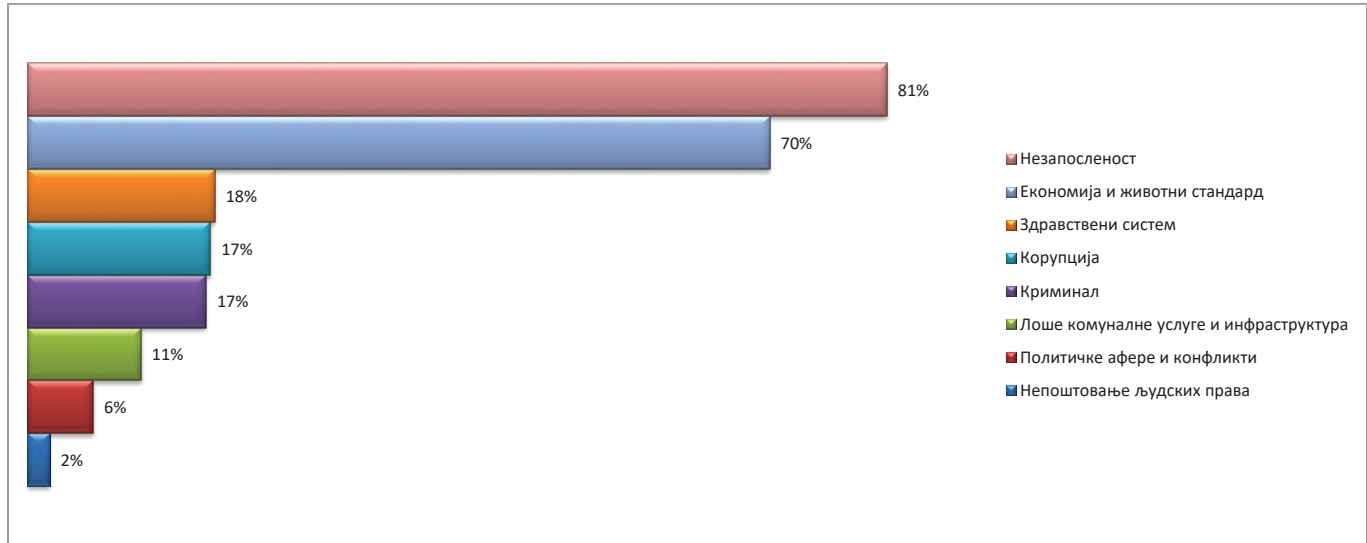
Лични контакт са ЛГБТИ особама повећава вероватноћу гласања за политичку странку којој је приоритет и активно решавање најважнијих локалних градских проблема, а истовремено се фокусира и на заштиту и промоцију права ЛГБТИ особа.

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

Незапосленост, економија и животни стандард су главна питања за грађане/ке Новог Сада, не и поштовање људских права.

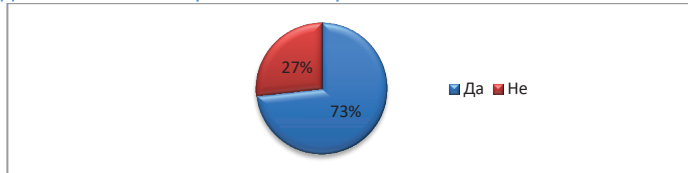
21 | Која су то 3 проблема у Новом Саду око којих сте ви лично највише забринути?

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

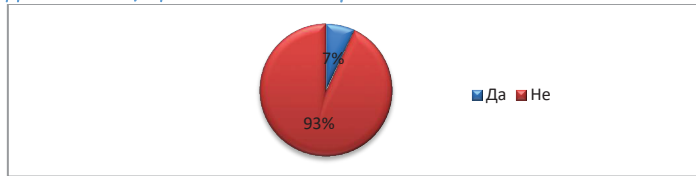
ЛГБТИ особе су активни гласачи.

22 | *Да ли сте гласали на претходним изборима?*

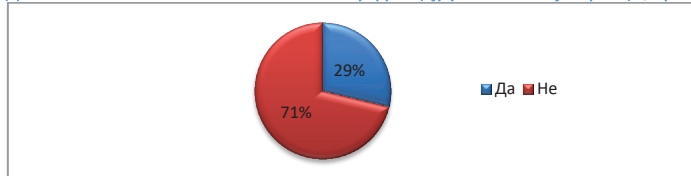
Постоји одређени број ЛГБТИ чланова у политичким странкама.

Да ли сте члан/ица неке политичке странке?

ЛГБТИ особе отворене су за идеју уласка и бављењем политиком.

Да ли бисте се лично кандидовали на неку функцију у политичкој странци / граду / држави?

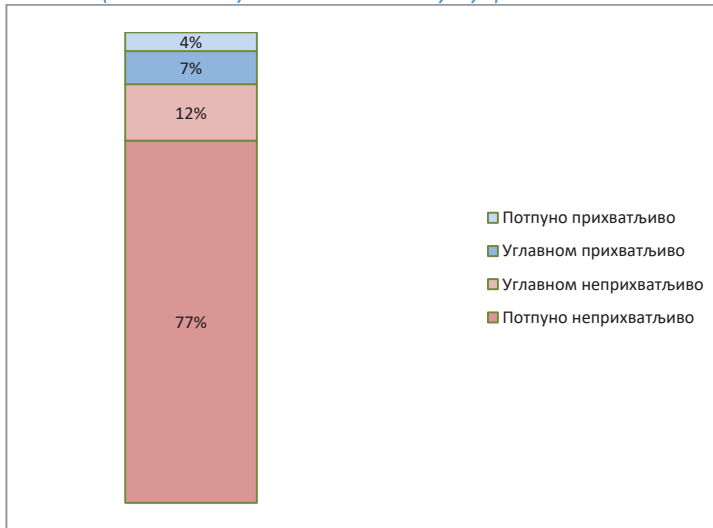
III ЛГБТИ И ИСТОПОЛНИ БРАКОВИ И ПРАВА

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

| 23

За већину грађана/ки Новог Сада истополни бракови су неприхватљиви

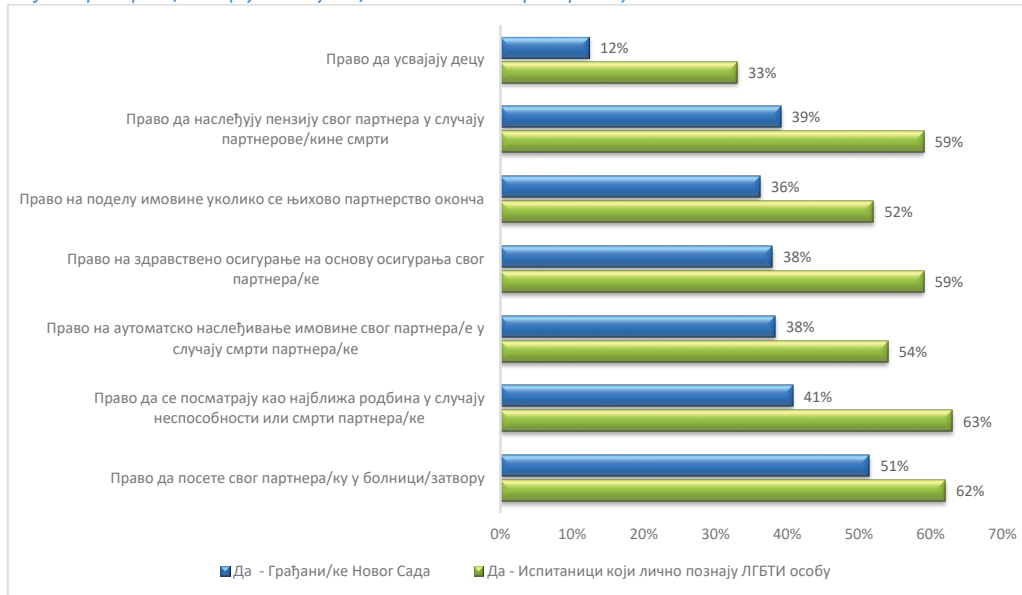
Размишљајући о истополним браковима (мушкарац са мушкарцем или жена са женом), у којој мери би за вас било прихватљиво уколико би и сексуалним мањинама (ЛГБТИ особама) било дозвољено да ступе у брак?

ОПШТА ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

Грађанима/кама Новог Сада прихватљивија су сва она права која произилазе из регистрованих бракова на основу истополних партнерстава, осим права на усвајања деце. Лични контакт са ЛГБТИ особом повећава ову врсту подршке у широј јавности.

Наведена су нека од права која СВИ мушкарци и СВЕ жене у Србији имају по основу (мушко-женских) бракова које су склопили. Да ли сматрате да је прихватљиво и да припадницима/цама сексуалних мањина (ЛГБТИ особама) буде дозвољено да остваре ова иста права на основу заједничког живота са својим партнерима/кама (мушко - мушка, женско-женска партнерства)?

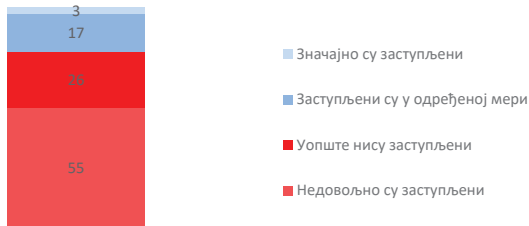

IV ЛГБТИ И АКТИВИЗАМ

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

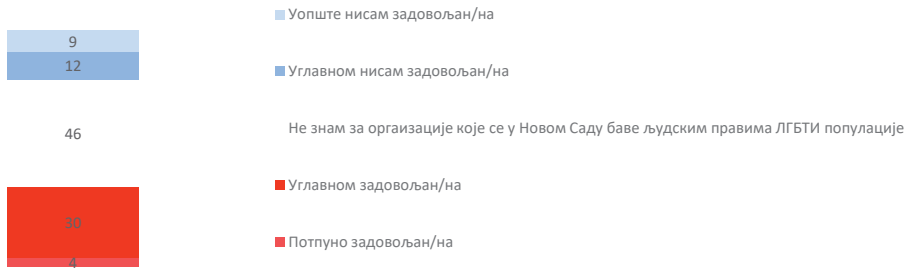
| 25

Према Вашем мишљењу, у којој мери су јавни догађаји (трибине, изложбе, уличне акције итд) који за циљ имају усмеравање пажње јавности на кршење људских права ЛГБТИ популације заступљени у Новом Саду?

ЛГБТИ особе углавном не знају за организације које се баве права ЛГБТИ популације у Новом Саду, док су они/оне којима су њихове активности познате углавном задовољне њиховим радом.

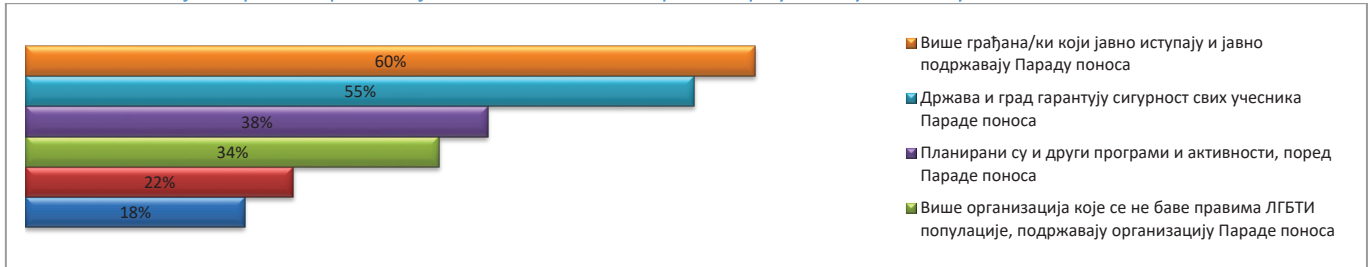
У којој мери сте задовољни радом организација које се у Новом Саду баве промоцијом и заштитом права ЛГБТИ популације?

ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈА / НОВИ САД 2017.

Шира јавна подршка и гарантована безбедност највећи су мотиви за учешће на Паради поноса.

26 | *Молимо Вас да издвојите три главна разлога који би Вас мотивисали да подржите Параду поноса у Новом Саду?*

ФОКУС ГРУПНА ДИСКУСИЈА СА ПРЕДСТАВНИЦИМА/ЦАМА ЛГБТИ ПОПУЛАЦИЈЕ

Сврха квалитативног истраживања била је да се одговори на питања са каквим се проблемима у друштвено-политичком окружењу сусреће ЛГБТИ | 27 популација у Новом Саду, каква је перцепција њиховог положаја, људских права и слобода у Новом Саду, као и који су начини и перспективе за побољшања у овим областима. Истраживање је спроведено методом фокус групне дискусије. Учесници фокус групне дискусије – представници локалне ЛГБТИ заједнице у потпуност су били репрезентативна и меродавна група из разлога што су сви у мањој или већој мери открили своју сексуалну оријентацију средини у којој раде, живе и школују се, спремни су да о говоре о својим искуствима о интеракцији са својим окружењем, упознати су са проблематиком и кадри су да критички промишљају, износе ставове и изводе закључке.

Учесници фокус групе мишљења су да је упркос помацима у погледу прихваћености њихове сексуалности и даље изузетно велики изазов бити припадник ЛГБТИ популације у Новом Саду, али и генерално се на било који други начин разликовати од већине. Међутим, за разлику од других градова у земљи и мањих места у Војводини, Град Нови Сад се ипак доживљава као толерантнија средина где су у мањој мери заступљени случајеви дискриминације и нижи ниво предрасуда према припадницима ове популације. Град, покрајина и држава требали би да на институционалном нивоу далеко снажније, континуиранije и систематичније да промовишу и унапређују поштовање људских права ЛГБТИ заједнице и да у њима препозна партнера, нарочито на задатку промене свести грађана путем јавних кампања информисања, едукацијама и образовањем као и путем структурираног дијалога ЛГБТИ заједнице и доносилаца одлука. Наиме, из перспективе припадника ЛГБТИ популације, а контексту савладавања изазова и проблема са којима се ЛГБТИ популација суочава, од највеће важности је постојање подршке и прихватања од стране људи, нарочито оних блиских, „из њиховог микрокосмоса“ (породица, пријатељи/це, колеге/нице) којима су у прилици да се повере, поделе своју интиму и искуства, али и шире градске популације. *“Да разумеју да је то љубав, веза....а не нека геј љубав и веза”, “Да ме у првом реду посматрају као особу која је студент, која је талентована за музику, воли спорт, па тек онда за геј особу”*. Сликвит пример жељеног односа већине према ЛГБТИ популацији долази нам са факултета: *„причао сам о свом момку другарицама на факултету и оне су одреаговале врло спонтано и најнормалније на ту информацију“*.

Иако Нови Сад перципирају као толерантнији и отворенији град у односу на остале места и градове у Србији, значајан део ЛГБТИ популације је у неком периоду свог живота доживео дискриминацију због свог сексуалног опредељења. Када је реч о дискриминацији на јавним местима, сви су били сагласни да се оно најчешће дешава онда када ЛГБТИ јавно исказује своју сексуалност и идентитет, физичком експресијом или вербално. Карактеристичне вербалне увреде и негодовања доживљаване су од стране својих вршњака у детињству, а у старијој доби од непознатих особа у ноћним клубовима током излазака

итд. Изнети мањи број случајева дискриминације, вербалног и психичког злостављања и узнемиравања може се објаснити тиме да ЛГБТИ популација бира друштвени балон односно окружење у којем ће радити, деловати и школовати се, прилагођавајући му се у сваком погледу. Један од учесника фокус групе рекао је: „Увек морам размишљати 3 корака унапред када се нађем у средини која није мој добро познати круг колега и пријатеља“. Ван овог балона, | 28 дискриминација је заступљенија па су тако наведени случајеви ненапредовања на послу и факултету због њиховог сексуалног опредељења. Током дискусије повела се тема о начину на који припадници ЛГБТИ популације појединачно треба да приступе општој, већинској популацији у циљу превазилажења јаза који постоји кад је у питању прихватање, разумевање и подршка, и мишљења су да ту велику улогу игра став саме особе и ниво очекивања према другима – преинтензивно истицање сопствене различитости и презактевна очекивања резултираће мањим нивоом прихватања, разумевања и подршке, док дозирано отварање и откривање даје боље резултате. И ово становиште говори у прилог претходној тези о бирању и прилагођавању (већинском) друштвеном окружењу.

Старији суграђани и житељи приградских насеља показују виши ниво дискриминације, стереотипа и предрасуда у односу на људе млађе доби, што потврђује наше анкетне налазе. Истакнут је куриозитет „меке стереотипизације“ односно да је код припадника опште популације, дела њихових пријатеља/ца и колега/ница, развијено очекивање да геј мушкарци априори морају да имају своје тзв „GBF – gay best friends“ што је у крајњој линији, иако бенигнији, само још један у низу стереотипа према коме су сви геј мушкарци увек расположени за трачеве, шопинг и модирање и уопште да су сви једни другима слични, без свог сопственог идентитета који није детерминисан сексуалном оријентацијом.

Као и према резултатима спроведене анкете, током овог разговора истакнуто је да је највећи изазов за припаднике ЛГБТИ популације био процес откривања свог сексуалног опредељења ближој и даљој околини – већина се прво аутовала свом најужем кругу пријатеља, а тек онда и члановима породице који су их, иако у различитој мери, временом и прихватили. Учесници су мишљења да је захваљујући томе што је ЛГБТИ тематика део модерног популарног културног наратива (стани филмови, емисије и музика) и јавне сфере, да је данас релаксиранији општи друштвени амбијент за индивидуална аутовања.

Парада поноса, овако конципирана, доживљена је као догађај који нарочито не доприноси побољшању положаја ЛГБТИ популације у друштву, без јаснијег програма и захтева и фокусу на правима, који се испостављају доносиоцима одлука, бављењем баналним и периферним стварима попут „куме Прајда“ и слично. И овако мали допринос додатно је умањен и медијским извештавањем које се уместо правима која се траже и захтевима заједнице, највише баве политичком позадином, бројем полицајаца и сл.

Док ЛГБТИ представници/це немају поверење у институције, нарочито правосудни систем и не пријављују случајеве насиља и дискриминације, мишљења су да је рад и поступање полиције у Новом Саду на адекватном нивоу када су ови случајеви у питању, али и да нису у довољној мери упознати са радом Официра за везу за ЛГБТ заједницу при полицији, радом Заштитника грађана Града Новог Сада и другим механизмима и институтима заштите људских права.

Један од закључака фокус групе је и тај да је за унапређење положаја ЛГБТИ популације и смањење предрасуда и дискриминација важно да се општа популација упозна са овим феноменом кроз јавне кампање и програме, а да сама ЛГБТИ популације треба да се додатно мобилише и активира свој активистички потенцијал.

ЗАКЉУЧАК

Са становишта грађана/ки Новог Сада, ЛГБТИ популација првенствено укључује гејеве и лезбејке, док се у мањој мери под њом подразумевају и бисексуалне особе. Тек мање од половине одраслог становништва убраја у ЛГБТИ популацију и трансродне, транссексуалне и интерполне особе.

За разлику од опште популације Новог Сада која своје ЛГБТИ суграђане не види као дискриминисану друштвену групу (5 процената), сама ЛГБТИ популација управо себе види као најдискриминисанију (14 процената). Сличне разлике постоје између перцепције опште популације и реалности у којој ЛГБТИ особе живе када је у питању изложеност физичком, психичком и вербалном насиљу. Мање од трећине грађана/ки Новог Сада верује да су припадници ЛГБТИ популације, због свог сексуалног и родног идентитета, изложени овим облицима насиља, док је у стварности половина ЛГБТИ особа било изложено физичком, а 4 од 5 ЛГБТИ особа психичком и вербалном насиљу. Оно што забрињава је то да су чак две трећине случајева доживљена у јавном простору, од стране хулигана и пролазника на улици, док је трећина случајева доживљена у оквиру образовних институција и радних колектива и то од стране колега/ница односно чланова породице.

Као и у случају физичког, психичког и вербалног насиља, перцепција опште популације у Новом Саду о дискриминацији ЛГБТИ особа у Новом Саду такође се разликује од реалности у којој ова популација живи. Док мање од трећине грађана/ки Новог Сада сматра да су одређене особе лошије третиране од других само зато што припадају ЛГБТИ популацији, дотле је више од половине припадника ЛГБТИ популације у Новом Саду доживело неки вид дискриминације, највише у областима социјалне и полицијске заштите и радних односа и права.

| 30

Када би сазнали да им је дете део ЛГБТИ популације, највећи број грађана и грађанки Новог Сада, њих 43%, покушало би да га/је „лечи“. Иако у том случају већина родитеља у Новом Саду не би одбацило своје дете, (32 процента) њихова подршка највише би се огледала у томе да помогну одбацивање односно лечење њихове сексуалне оријентације и њеном мењању. Мање од четвртине ЛГБТИ особа у Новом Саду има пуну подршку и прихватање од стране својих породица, док више од трећине немају подршку, или то представља табу тему о којој се избегава разговор. Чак 43 процената родитеља уопште није упознато са сексуалном оријентацијом и родним идентитетом своје ЛГБТИ деце. Осим породичних односа, овај негативан став је нарочито видљив и у сфери приватног. Наиме, једна четвртина Новосађана/ки би одбацила свог/своју пријатеља(ицу) / познаника(цу) / колегу(иницу) прекидајући комуникацију са њима након што би сазнали да припадају ЛГБТИ популацији.

Мање личних контаката са припадницима ЛГБТИ популације кореспондира негативнијим ставовима према овој заједници. Имајући у виду да људи који познају некога ко је део ЛГБТИ популације имају генерално позитивније ставове према ЛГБТИ особама, али и да највећи број Новосађана/ки не зна никога ко је ЛГБТИ особа - већина ЛГБТИ грађана мишљења су да би њима блиске особе негативно реаговале када би сазнале да припадају овој популацији. Самим тим је и процес "аутовања", односно јавног декларисања као ЛГБТИ особе обесхрабрујући, па не изненађује податак да су у 90 посто случајева пријатељи, а не чланови породице, први којима се поверавају и бивају упознати са њиховом сексуалном оријентацијом.

Већина популације града Новог Сада верује да је хомосексуалност болест. Са овом забрињавајућом тврдњом се слаже преко две трећине грађана/ки Новог Сада, а потпуно или делимично јој се противи тек нешто мање од трећине. Жене и особе са вишим/високим образовањем значајније чешће сматрају да хомосексуалност није болест, док су особе са нижим образовањем, и они који живе у приградским местима склоније да тврде да хомосексуалност представља поремећај.

Тек 1 од 4 особе у Новом Саду има лични контакт са особом из ЛГБТИ популације. Међу старијим и мање образованим грађанима/ка Новог Сада, као и међу онима који живе у приградским деловима града, мањи је број оних који познају некога ко је ЛГБТИ оријентисан, у поређењу са женама, млађим, високообразованим и људима из урбаних делова града који би и реаговали позитивније, са далеко мање стереотипа и предрасуда, уколико би сазнали да је неко близак њима ЛГБТИ особа.

На основу ових података, може се закључити да је овај негативан став у извесној мери повезан са недостатком знања и личног искуства са овом темом, као и личног контакта са припадницима ЛГБТИ популације. На основу чињенице да се мало зна о томе које то све друштвене групе чине ЛГБТИ заједницу, препознаје се потреба и за локалним јавним кампањама подизања свести у циљу упознавања опште популације са проблемима и животом ЛГБТИ особа

у Новом Саду. Грађани и грађанке Новог Сада који су имали лични контакт и познају ЛГБТИ особу тек у трећини случајева хомосексуалност доживљавају као болест, наспрам две трећине припадника опште популације који ту врсту контакта немају. Лични контакт тако може да допринесе смањују стереотипа и предрасуда у погледу односа према особама из ЛГБТИ популације.

| 31

Општи став грађана/ки Новог Сада према ЛГБТИ популацији може се окарактерисати као негативан. Велики број испитаника/ца који сматрају да је ЛГБТИ оријентација неизлечива болест, такође сеprotиве и правима ове популације. Већина грађана/ки верује да њиховим ЛГБТИ суграђанима не треба дозволити право да склапају бракове и усвајају децу, као и право да јавно изражавају своју сексуалност. Штавише, велики проценат Новосађана/ки негира чињеницу да су права ове популације угрожена те их и не перципирају као једну од дискриминисаних друштвених група. Са друге стране, и поред негативног става према ЛГБТИ популацији, велика већина грађана/ки Новог Сада, њих преко 90 процената, не сматра да је насиље над овом популацијом из разлога њихове сексуалне оријентације прихватљиво.

Близу половине грађана и грађанки Новог Сада не би гласала за политичку странку којој је приоритет активно решавање најважнијих локалних градских проблема, а истовремено се фокусира и на заштиту и промоцију права ЛГБТИ особа. Сексуалне мањине и права ЛГБТИ особа и даље, за један значајан део популације града Новог Сада, и даље представљају табу тему. Али, као што лични контакт са ЛГБТИ особама код опште популације смањује ниво предрасуда и стереотипа, он истовремено и повећава вероватноћу гласања за политичку странку би се одлучила да активније јавно заговара права ове популације. Као што грађани Новог Сада не препознају ЛГБТИ особе као високо дискриминисану друштвену групу, тако и непоштовање њихових људских права не виде у врху градских проблема. Незапосленост, економија и животни стандард су главна питања за грађане/ке Новог Сада, али не и поштовање људских права.

Припадници ЛГБТИ популације су више него активни гласачи. 73 процената испитаника и испитаница изашли су на претходне одржано изборе, што је за 15 процената више у односу на општу просечну излазност забележену на градском нивоу. Иако активни гласачи који редовно бирају своје представнике у локалним, покрајинским и републичким парламентима и институцијама, ЛГБТИ особе нису у позицији да и буду бирани и заступају интересе своје и других заједница јер свега њих 7 посто има чланство у политичким странкама, а у још мањем проценту се и налазе као кандидати на изборним листама политичких странака.

З од 4 грађана/ки Новог Сада, сматра да њихови ЛГБТИ суграђани не треба да имају право да склапају бракове и усвајају децу, али ни право да јавно изражавају своју сексуалност. Нешто мало мање од четири петине грађана/ки Новог Сада сматра да особе са другачијом, односно ЛГБТИ сексуалном оријентацијом не треба да јавно изражавају своју сексуалност. Међутим, прихватљивија су им остала остала права, пре свега имовинско-социјална која

32 произлазе из партнерског односа (право наслеђивања пензије, поделе имовине, здравственог осигурање итд). Грађани/ке са нижим образовањем, старији, као и грађани из приградских делова града, имају конзервативnije ставове према правима ЛГБТИ особа у поређењу са просечним ставовима, нарочито у погледу склапања бракова и усвајања деце. Међутим, као што је претходно већ истакнуто, лични контакт са ЛГБТИ особама значајно смањује стереотипе и предрасуде и повећава подршку опште популације не само у погледу односа родитеља према својој ЛГБТИ деци већ и када се говори о правима, испољавању сексуалности, итд.

Значајан број испитаника/ца који долазе из ЛГБТИ популације, њих 13 процената, активно је у организацијама које се баве заштитом и промоцијом права ЛГБТИ особа, док би се додатно још њих 34 процената радо активирало у овој области јавног живота. Ови подаци указују да постоји значајан потенцијал за ширу мобилизацију у оквиру ове друштвене групе. Број ЛГБТИ активиста упула је мањи међу ЛГБТИ особама које живе у приградским деловима града (7 процената), али не и њихова жеља да узму учешће у раду неке од ових организација – преко 40 процената. Тек свака пета ЛГБТИ особа сматра да су у Новом Саду у довољној мери заступљени јавни догађаји (трибине, изложбе, уличне акције, итд) који за циљ имају подизање свести јавности о кршењу људских права ЛГБТИ популације. Док је рад организација које се баве овом проблематиком непознат за близу половину испитаника, трећина ЛГБТИ особа задовољна је радом ових организација. Мотиви за евентуалним учешћем на Паради поноса у Новом Саду огледају се пре свега у подршци шире јавности (60%) и гарантованој безбедности учесника Параде (55%).

Како лични контакт и већа информисаност о положају и проблемима ЛГБТИ популације последира мањом дискриминацијом и предрасудама, а повећава позитиван стан опште популације у погледу права ове друштвене групе од великог је значаја подизања свести шире јавности о овој проблематици кроз:

едукацију опште популације путем медија и јавних догађаја, сарадњом са факултетима и школама, студентским и ђачким парламентима итд о свакодневним изазовима и дискриминацији са којима се сусреће ЛГБТИ популација у Новом Саду.

едукацију ЛГБТИ популације о искуствима дискриминације других маргинализованих група (Рома, особа са тешкоћама у развоју итд) и сагледавање потенцијала за заједничко удруживање и наступање маргинализованих група према доносиоцима одлука у сврху заштите људских права.

Упознавање ЛГБТИ популације са радом Официра за везу са ЛГБТИ заједницом при полицији, Заштитником грађана Града Новог Сада и другим механизмима заштите права.

системску саветодавну подршку на нивоу институција родитељима ЛГБТИ особа

системску саветодавну подршку на нивоу институција припадницима ЛГБТИ популације у процесу аутовања.

A close-up photograph of two hands clasped together in a firm grip. The hands are positioned in the center of the frame, with the fingers interlaced. The background is a vibrant rainbow flag with horizontal stripes of red, orange, yellow, green, blue, and purple. The lighting is bright, highlighting the texture of the skin and the fabric of the flag.

**The earth is the mother of all people,
and all people should have
equal rights upon it.**

CENTAR ZA RAZVOJ
DEMOKRATSKOG DRUŠTVA
EUROPOLIS

